

SVERIGES ROLL I DET NYA EUROPA

17 skäl till Svexit och internationell nystart

SVERIGES ROLL I DET NYA EUROPA

17 skäl till Svexit och internationell nystart

Mark Brodin

REALIA FÖRLAG

© Mark Brolin, 2018
© Realia Förlag 2018
www.realiaposten.se
Omslagsbild: Kalle Strokirk
Författarfoto: Emma Stockdale
Tryckt i Stockholm 2018
ISBN 978-91-983713-3-8

Till min Anna

INNEHÅLL

Introduktion.....	9
ARGUMENT 1: I relation till EU hamnar alldeles för många samhälls auktoriteter i en svår intressekonflikt	21
ARGUMENT 2: Överexpansion har utmynnat i ett negativt ekonomiskt nettovärde.....	29
ARGUMENT 3: Efter att fredsutopisterna trängt undan fredsrealisterna har fredslogiken blivit mer förförisk än effektiv .	47
ARGUMENT 4: EU-federalisterna själva på väg att överge den internationalistiska fredsretoriken	62
ARGUMENT 5: EU-visionen är egentligen inte antinationalistisk utan supernationalistisk	65
ARGUMENT 6: När Svenskt Näringsliv och LO sjunger samma (EU-)hymn bör varningsklockorna ringa med stormstyrka.....	71
ARGUMENT 7: Tredje statsmakten lyckas inte stå emot locktonerna när makten är centraliserad	79
ARGUMENT 8: Bättre att vara genuint internationell än att vara internationalist	86
ARGUMENT 9: Människonaturen är inte kapabel att hantera gloriösa politiska megaprojekt	90
ARGUMENT 10: EU:s jordbrukspolitik bidrar till att hålla kvar Afrika i fattigdom.....	95
ARGUMENT 11: Alla politiska ringhörnor har god anledning att kritisera dagens Europaprojekt	98

ARGUMENT 12: EU får underkänt i samtliga fyra lackmustest gällande organisatorisk hälsa	102
ARGUMENT 13: EU-visionen är emotionell snarare än förnuftsbaserad.....	108
ARGUMENT 14: Orealistiskt att tro på EU-reform inifrån	111
ARGUMENT 15: Mer otryggt att stanna kvar i EU än att lämna.....	126
ARGUMENT 16: <i>Back to basics</i> i linje med Nordens omåttligt framgångsrika huvudtradition.....	129
ARGUMENT 17: Demokratin måste återerövas särskilt som väljarkåren är den enda klippan när hela partilandskapet gungar	136
APPENDIX: EU:s historia, en sammanfattning	142
Källförteckning.....	173

INTRODUKTION

År 1994 röstade Sverige, Finland och Norge om EU-medlemskap. I ett och samma paket erbjöds ekonomisk tillväxt, fredsbevarande politisk stabilitet, en mångfacetterad politisk-ekonomisk diskussion samt rigoröst demokrativärnande. Det skulle inte vara tal om att utmana medlemsländernas suveränitet; varje medlemsland medgavs vetorätt och nationella politiker skulle agera garanter mot överexpansion. ”Gyllene” ekonomiska principer skulle garantera sund finanspolitik i alla hörn av unionen. Den ekonomiska spelplanen skulle vara jämn, det vill säga inte otillbörligt gynna särintressen på de mindre aktörernas och konsumenternas bekostnad. Det överstatliga samtalsreceptet skulle överbrygga intressekonflikter och garantera såväl konstruktiv debatt, fred som samförstånd. Länderna som höll sig utanför skulle ohjälpligt halka efter. Ju mer fördjupning desto bättre. Sverige och Finland tackade ja, Norge nej.

Facit i dag? Så mycket politisk makt har samlats i Bryssel att det är tveksamt om medlemsländerna är fortsatt självständiga. EU har skrotat medlemsländernas vetorätt. Det ekonomiska samarbetet har i tilltagande grad utvecklats till en sekundär prioritet bakom en politisk expansionsambition. Ofta med följd att ekonomiskt sunt förnuft fått stryka på foten för att uppfylla det sistnämnda. Europrojektet är ett uppenbart exempel som i högsta grad bidragit både till euroområdet gigantiska skuldproblematik och massarbetslösheten bland unga i södra Europa. Det alltför hastiga inlemmandet av flera östeuropeiska länder som fullvärdiga EU-medlemmar, trots att flera av dessa inte uppnått den ekonomiska mognadsgrad som förut krävdes för medlemskap, är ett annat exempel. Det har uppmuntrat massmigrationen från EU:s östra länder till EU:s rikaste länder vilka i sin tur givit näring åt Europas mest tongivande missnöjespartier. Att EU utvecklats till en politisk maktfaktor är också ett av flera huvudskäl till att Bryssel, likt Washington, utvecklats till ett Mecca för tunga lobbyistorganisationer och andra särintressen. Det innebär

strukturellt missgynnande av små- och medelstora företag som inte har samma ekonomiska möjlighet att bekosta resor, jurister och PR-folk i syfte att påverka beslutsapparaten.

Bryssels politiska tyngd förklarar också rundtransfereringscirkusen som innebär att svenska skattemedel skickas till Bryssel för att skickas tillbaka efter att EU:s byråkrater klubbat glesbygd-, kultur- och utbildningsanslag i Sverige. Samma byråkrater som drivit igenom regeln att svenska anslagsmottagare måste inkludera EU-flaggan på sitt informationsmaterial för att signalera en form av generositet från EU:s håll. Detta trots att EU-institutionerna inte bara betalar med nettobidragsstaternas skattemedel, bland annat Sveriges, utan dessutom behåller ett antal miljarder som en form av avgift för egen inblandning. Hur används då sistnämnda miljarder, det vill säga hur används det stadigt växande årliga nettobidraget (sedan Sveriges inträde i EU år 1995 har EU-avgiften nästan tredubblats (från 11 miljarder år 1995 till 30 miljarder år 2017) och nettobidraget tycks vara på god väg att dubbleras (från knappt 10 miljarder år 1995 till 18 miljarder SEK år 2017)¹?

Huvudsakligen för jordbruks- och glesbygdssubventioner i mindre bemedlade delar av Europa (nästan tre fjärdedelar av EU-budgeten används fortfarande för sistnämnda två ändamål) samt för att täcka administrationskostnader i Bryssel (6 procent av den totala EU-budgeten). Det är alltså ofantliga summor som rullar runt för potentiella mottagare av "EU-pengar". Som en följd är det många av dessa som lägger ner avsevärt verksamhetskrut på att kryssa i boxar på ett sätt som kan tänkas falla i god jord bland politiker och tjänstemän i fjärran land, det vill säga långt från personer med god kännedom om förhållandena där pengarna faktiskt ska användas. Nyttan med subventionspolitik klubbad på central snarare än nationell (eller rentav regional) nivå är så tveksam att det finns all anledning att undra om inte hela cirkusen orkestreras för att Bryssel ska kunna köpa politiskt stöd regionalt (med andras pengar). Ett annat växande problem är att EU:s likaså ständigt expanderande regelbok förbrukar en allt större portion tid och resurser för Europas produ-

1. Källa: EU-upplysningen.se

center. Till fördel för konkurrenter i mindre reglerade länder utanför EU.

Ingen borde vara förvånad över att Europas ekonomi(er) stadigt tappat dynamik, entreprenörskraft samt relativ tyngd på den globala scenen. Samt att det är medlemsländerna som fördjupat sig mest som typiskt har störst ekonomiska problem. Bland de stora förlorarna ingår såväl Europas små- och medelstora (entreprenörs)företag (framtidens jobbmaskiner), Europas samtliga konsumenter liksom välfärdsstatens framtida finansieringsförmåga.

På grund av de nationella protestpartierna mot EU råder inrikespolitiskt kaos i många medlemsländer vilket inte minst tar sig uttryck i fragmenterade parlament och svårigheter att bilda handlingskraftiga regeringar. Även mellan medlemmar med olika EU-agendor har det blivit alltmer spänt. Därmed har ”fredsgaranten” utvecklats till en konfliktkälla.

Därutöver är samhällsdebatten den mest konformistiska sedan demokratigenombrottet; det tycks finnas få skamgränser för bemötandet av EU-kritiker. Inte minst det brittiska exemplet illustrerar att förakt möter medlemmar som motsätter sig samarbetsfördjupning. Folket då? Så länge det röstade ”rätt” fick det alltid högsta betyg uppifrån. I dag är det annat ljud i skällan. Till leda får vi nu höra hur kritiska EU-väljare är enfaldiga, utbildade, ålderdomliga, isolationistiska eller duperade av ”mörka krafter”. Inte nog med det. Denna simplificering tycks inte bara vara taktisk utan verkligen återspegla en utbredd syn i Bryssels korridorer.²

Att en allsidig bild av EU lyser med sin frånvaro är inte minst ett resultat av EU-federalisternas tolkningsföreträden. I decennier har federalistsympatisörer på både överstatlig och nationalistisk nivå dominerat den svenska debatten så totalt att många av Europas medborgare, de facto, betingats att tro nästan reservationslöst på EU.

Det är inte särskilt svårt att förklara. Europaprojektet var länge, av skäl som redovisas senare i boken, en tämligen odelat nyttigt kraft.

2. Inledningsstyckena är i modifierad form hämtade från en artikel publicerad i Aftonbladet (29 mars 2017). Artikeln är skriven av bokförfattaren tillsammans med medskribenter från Nordens samtliga Nej till EU rörelser.

Att sympatisörer hamnade på alla maktens taburetter var alltså inte så konstigt. Därför är det inte heller särskilt svårt att argumentera att problemet är knutet till överexpansion (och avsaknaden av expansionsgränser) snarare än till att det är något fel med internationellt ekonomiskt samarbete. Para detta med karriärintressen – att det i praktiken länge varit mer eller mindre nödvändigt att manifesteras EU-stöd för att avancera inom såväl nationell som övernationell beslutsapparat – och det förklarar den tämligen okritiska grundinställningen till EU bland flertalet politiker och tjänstemän. Para det också med dessa EU-sympatisörers budget- och nomineringsmakt och det förklarar varför det så länge varit och fortfarande är nödvändigt att nästan leta med lupp för att hitta akademiker, sakkunniga och andra ”EU-experter” som avviker från Bryssels PR-budskap – mer än möjligen lite grann för syns skull. Även gällande EU-information som distribueras till svenska medborgare med det uttryckliga syftet att vara ”allsidig” tenderar kritiska argument att lysa med sin frånvaro. Se till exempel webbplatsen ”Sveriges Riksdags EU-information” eller publikationer och seminarier realiserade genom Svenska Institutet för Europapolitiska studier (Sieps). I den mån verkligt allvarliga EU-problem alls medges utrymme inom ramen för dessa två forum så förmedlas typiskt intrycket att det beror på ren och skär väljarignorans. Eller på att graden av EU-integration ännu inte är tillräckligt långtgående. Eller möjligen på att EU-medborgarna inte är tillräckligt väl informerade om EU:s förträfflighet, varför ännu mer pengar måste avsättas för att sprida ännu mer ”EU-information”.

Att ”expertisen” blivit så politiserad förklarar hur den ena studentgenerationen efter den andra lämnat sin universitetsutbildning – inte sällan (del)finansierad med EU-pengar – bergfast övertygad om att EU:s språkrör representerar ”sanningen” och EU-kritikerna ”visionslösheten”. Runtom i Europa arbetar nu hundratusentals sådana ex-studenter med EU-frågor.

God tro, gamla meriter samt enorma tolkningsföreträden har nu i åtminstone ett decennium utgjort basingredienserna i det kitt som hållit samman intressenätet kring EU. Inget nytt under den solen för det är ett liknande kitt som i alla tider hållit ihop *alla* mäktiga politiska intressenät.

Med mycket makt på ett ställe följer alltid överdrift som ett brev på posten. Liksom en glorifierande självbild och en i teorin vacker ”vision”. Ofta och gärna diskuterar EU-federalisterna hur den vackra visionen bäst ska realiseras. Samt hur de kritiska ”kättarna” bör hantleras och neutraliseras.

På EU:s officiella tungomål heter det sedan länge att EU-skeptiker inte är tillräckligt väl informerade om EU:s fördelar. Att detta är ett standardargument är alls inte något att förvånas över. Ledande EU-representanter – samt EU-systemets tusentals PR-män och PR-kvinnor – har i uppgift att tala väl om organisationen som betalar deras löner. Det betyder däremot inte att argumentet är vare sig riktigt eller förenligt med *samhällets* intresse. Ett hälsosamt politiskt samtal bygger på motvikt och argumentprövande. Av redan flyktigt berörda skäl existerar ingen stark motvikt till EU i förvaltningskretsar. För politiker, tjänstemän, akademiker och andra experter och sakkunniga som arvoderas av skattemedel finns tvärtom en påtaglig risk att EU-kritik slutar med karriärdöd.

Mycket riktigt är det så få som utmanar genom att presentera och pröva det omvända informationsargumentet: att det i själva verket aldrig funnits brist på spridning av information gällande EU:s fördelar men att det däremot finns en betydande brist på spridning av information gällande EU:s baksidor.

Denna bok avser att bidra till att korrigera den skevheten. Ambitionen är inte att hudflänga alla Europaprojektets grundteser. Tvärtom är en bärande tes att Europaprojektet verkligen var en positiv kraft så länge fokus låg på att skapa tillväxt genom internationellt ekonomiskt samarbete. Problemen började sakteliga när EG transformerades till EU. Varför? För att det var då Europaprojektet fick en politisk överbyggnad utan gränser för vare sig expansionsmandat eller tolkningsföreträden. Egentligen bör det inte förvåna någon att sedan dess så har EU:s stora så kallat förutsättningslösa reforminitiativ – utan undantag – utmynnat i krav på ännu mera EU.

Ett annat vanligt argument bland EU:s språkrör är att det är nödvändigt att samarbeta internationellt. Det är ett helt korrekt argu-

ment men det gäller däremot inte följdargumentet som alltid går att läsa mellan raderna – att Europas nationer bara kan eller bör utveckla internationellt samarbete inom ramen för EU. Som författare till denna bok medger jag att det tog mig lång tid att förstå att EU:s alltmer centralstyrda och allt mindre demokratiskt legitimerade samarbetsform nu destabiliserar snarare än stabiliserar Europa. Samt att det är fullt möjligt att samarbeta internationellt utanför EU-ramen. Varför skulle det inte gå? Det gick alldeles utmärkt innan EG transformerades till EU fast då antingen mellanstatligt eller inom ramen för en rad *olika* internationella organisationer?

År 1994, när jag var 24 år och nykläckt student, röstade jag utan minsta tvekan för Sveriges anslutning till EU. Jag hyste bergfast förtroende för raden av experter som med allvarliga miner försäkrade att EU-anslutning var något odelat gott; samt att ingen behövde oroa sig för löftesbrott gällande EU:s ”heliga” regler knutna till finanspolitiskt ansvarstagande och otillbörlig makttransferering till Bryssel.

I en mening ångrar jag fortfarande inte det valet. Mitten av 1990-talet kan sägas ha markerat en guldålder i Europaprojektets historia. Nu som då var det svårt att betvivla att tullåttnader var och är ekonomiskt fördelaktiga (givet att den gemensamma muskelmassan inte kombineras med en starkt protektionistisk politik mot länder utanför unionen). Utöver tullunionen hade organisationen ännu inte vuxit sig större än sitt löfte. De bilaterala banden mellan Europas stater var med historiska mått förträffliga; för ovanlighetens skull fanns inget europeiskt maktcentrum som närde politiska expansionsplaner (trodde man i alla fall). Det vill säga fortfarande avgjordes Europapolitik i Europas mest demokratiska parlament; de nationella parlamenten.

Med facit i hand kan jag ändå konstatera att jag var ordentligt blåögd som inte förstod den praktiska vidden av att byråkratier lever ett eget tillväxtliv; att det så vanliga fagra experttalet som gör gällande att det existerar effektiva mekanismer mot överexpansion och demokratirodering oftast är just bara fagert tal. I synnerhet när ett demokratiskt underskott är inbyggt i strukturen redan från början. Det allvarligaste problemet i det avseendet är och förblir att ingen i EU:s fortsatta maktpolitiska epicentrum, EU-kommissionen, är folkvald.

Lika blåögd var jag som inte insåg de dramatiska praktiska konsekvenserna av intressekopplingarna mellan det politiska systemet och experterna som hyllas i detta system. Detta trots att det egentligen är tämligen uppenbart, just på grund av politikernas budget- och nomineringsmakt, att närheten mellan politikerkast och experter i alla tider varit incestuös. Visst, varje tids expertgrupp har med emfas påstått sig vara av ett betydligt mer objektivt virke än föregående expertgrupper. Det påståendet förenar experter genom alla tider och i alla åsiktsläger.

För min 24-åriga hjärna som i stort sätt helt saknade praktisk yrkeserfarenhet var invändningar av detta slag – i den mån jag alls tog dem till mig – totalt främmande. För övrigt intygade alla kloka experter att de kloka EU-arkitekterna hade parerat alla viktiga tänkbara baksidor. Vidare var invändningarna som medgavs mediautrymme försvinnande få jämfört med försvarsargumenten. Sistnämnda basunerades däremot ut med pukor och trumpeter.

Officiellt hette det förstås att det är upp till varje människa att väga alla argument mot varandra och sedan fatta ett självständigt beslut. Oavsett utslag skulle detta respekteras. I den praktiska verkligheten hade debatten en så starkt emotionellt tendentiös klang att det mellan raderna inte gick att ta fel på att alla ”goda” och ”upplysta” människor måste försvara EU. Dessa goda och upplysta människor – en sådan som jag själv snusförnuftigt menade mig vara – skulle bemöta EU-kritiker antingen genom att skratta åt deras ”dårskap” eller genom att skaka på huvudet åt deras ”trängsynthet”.

Kanske hade jag trallat vidare i denna svartvita – egentligen ordentligt barnsliga – jargong om jag inte år 2001 flyttat till England och därmed fått en jämförelsepunkt. Min dittills väl skyddade världsbild fick sig snabbt en törn eftersom det på plats i Storbritannien var lätt att inse att den svenska rapporteringen kring den brittiska politiska utvecklingen, så fort den utmanade förhärskande sanningar i Sverige, ofta inte bara var ordentligt snedvriden utan också ofta förlegad (liknande problem präglade ofta den brittiska Sverigerapporteringen). Satt Sveriges utrikeskorrespondenter hela dagarna och läste Dickens och Kipling och trodde att sådant rörde sig om brittisk nutidsanalys?

Så var det förstås inte men varför kändes rapporteringen kring britternas bevekelsegrunder ändå, så ofta, så tendentiöst negativ, selektiv och nedlåtande? Med tiden insåg jag att utrikesrapportering handlar väsentligt mycket mer om inrikespolitik än jag dittills begripit. En lång rad svenska redaktörer på såväl tidningar, radio och i media var och är inte särskilt *intresserade* av objektiv rapportering från Storbritannien men är däremot ordentligt intresserade av att välja ut korrespondenter, nyheter och vinklingar som verifierar snarare än utmanar redan förhärskande politiska fördomar i *Sverige*. Varför? Skälen är flera.

Här kan nämnas att oavsett var en journalist utbildad sig så har den överstatliga förkunnelsen ingått som en central del av läroplanen. Väl ute på intervjuväldet är det sedan närapå omöjligt att identifiera en samhällsautoritet som inte sjunger den officiella EU-hymnen. Släng in, i denna cocktail, auktoritetstro samt rädsla för social ostracism – i egna innekretsar – och det förklarar varför journalistkåren i en rad medlemsländer länge snarare agerat som EU-etablissemangets åsiktsväktare än som dess åsiktsgranskare. Om britterna är mer EU-skeptiska än andra så *måste* det därefter heta något i stil med att brittiska isolationister och bakåtsträvare har duperat folket. Det går inte att nyansera med påpekanden som att den brittiska befolkningmajoriteten alltid gärna deltagit i ett frihandelssamarbete men aldrig önskat sig politisk fördjupning. Eller att många brittiska väljare irriterar sig på att EU:s språkrör låtsas som om EU *inte* expanderat långt utöver det demokratiska mandatet när det är så tydligt att det är just på det viset. Samt att det kanske irriterar ännu mer att samma språkrör målar upp nidbilder av alla som reser invändningar.

Som alltid spelar också kommersialisering en viktig roll i mediareporteringen. Förstärkningen av fördomar – inte minst genom demonisering och negativism – väcker starka känslor. Sådant säljer betydligt bättre än nyansering och inte-så-farligt-berättelser. Det gör det också betydligt enklare att vara journalist. Stick först fram en mikrofon framför en verbal och sansad representant från ”rätt” läger (EU-lägre) och sedan samma mikrofon framför en vettvilling från ”fel” läger (Brexit-lägre). Poängtera kontrasten. Klart slut.

Med tiden uppstår dessutom rundgång: svartvita bilder blir så väl

inrotade i medielandskapet att dessa uppfattas som etablerade sanningar. Personer som Thatcher och Blair blir alltid ”onda”. Liksom Cameron särskilt efter att han började försöka omförhandla Storbritanniens relation med EU. EU-kommissionärer är ”goda”, särskilt svenska sådana. Expertutlåtanden som verifierar det redan många gånger utbasunerade är ”opartiska”. Folk som tycker annorlunda har ”dunkla motiv”. Den svenska politikerkastens motiv är generellt ”pragmatiska och oegennyttiga” medan britternas politikerkast är ”transaktionsfokuserad”. EU-idealister är ”visionärer”. EU-kritiska realister är ”cyniska”. I samtliga fall är förstås sanningen mer nyanterad men om de svartvita bilderna ska kunna upprätthållas måste bredare förståelse undvikas. Det blir rentav *nödväntigt* att välja och vraka bland argument och intervjuobjekt så att tesen som säljer alltid stärks – samt för att försvara egna redan offentliggjorda nitbildspositioner.

Förvisso tog det en bra stund innan jag förstod samband av detta slag. Under tiden var jag ordentligt förbryllad. Jag visste att det tidigare funnits en stolt svensk tidningstradition inkluderande storheter som Torgny Segerstedt och Herbert Tingsten, redaktörer som kanske inte alltid hade rätt men åtminstone *försökte* ha rätt genom resonemangsspår präglade av realism, intellektuell hederlighet och genuin nyfikenhet. Även om jag alltså ännu inte insett *varför* något slagit ordentligt snett gällande svensk mediakvalitet så slutade jag snart att tvivla på att så verkligen skett. Därefter var det inte längre särskilt svårt att också inse att den svenska mediabilden av EU – liksom den svenska bilden av Storbritanniens förhållande till EU – inte bara var undermålig utan till och med missvisande.

Som någon som upplever personlig tillfredsställelse av att sätta tänderna i komplexa politiska problem – och på så vis skapa tanke-reda för mig själv – kände jag ett behov av att producera min egen analys. Min inblick i både svensk och brittisk samhällsdebatt, min utbildning (nationalekonomi) samt ett starkt personligt värdesättande av historiska sammanhang har influerat mina referensramar. Mitt synsätt är även starkt influerat av en strategiutvecklingsbakgrund i näringslivet. Erfarenheterna från sistnämnda har lärt mig att många akademiska ”sanningar” är så modellartade att dessa har måttlig eller

ingen bäring alls på verkligheten. Min erfarenhet av strategiutveckling har lärt mig att det aldrig blir bra när projektägare lovar guld och gröna skogar och backar upp sådana löften med svulstighet snarare än med konkret förståelse för praktiska utmaningar. Idag vet jag att *både* i näringslivet och i den politiska sfären gäller följande tumregel: imperieprojekt som främst är saluförda med stundens mest tids-trendiga plattityder bör alltid betraktas med en stor nypa salt. Mer än kanske något annat har sistnämnda insikt satt avtryck i vad jag själv gärna beskriver som ett genomgående realistiskt – och floskelkänsligt – angreppssätt.

Min första bok publicerades i Storbritannien en månad före den brittiska folkomröstningen. Efter att jag väl borrat mig in i problematiken kände (och känner) jag inte längre minsta tvivel att Storbritannien borde och bör lämna EU. Jag hade förmånen att få öppet stöd för min analys från en rad tungviktare som alla är kända för analytisk självständighet: Luke Johnson (näringslivsprofil och författare), David Green (VD för demokratitankesmedjan Civitas); Philip Booth (professor i nationalekonomi samt då också researchchef på tankesmedjan Institute of Economic Affairs), Ronald Vaubel (tysk professor i nationalekonomi med public choice inriktning) samt William Shughart (amerikansk professor i nationalekonomi likaså med public choice inriktning).

Jag redovisar i denna bok varför jag menar att nu även Sverige bör lämna EU för att omedelbart bidra till återskapandet av en internationell samarbetsform som är mer närliggande vad Europaprojektet en gång var tänkt att vara; samt samtidigt mer närliggande vad (svenska) folket faktiskt röstade på år 1994. Helst i samarbete med Nordens övriga länder, det vill säga även i samverkan med inte bara EU-länderna Danmark och Finland utan också Norge och Island, två länder som inte är fullvärdiga EU-medlemmar men via EES-avtal sitter fast i en form av semi-medlemskap. Ja, dessa länders frihet är större i en relativ bemärkelse men kontrollen över eget regelverk är begränsad, det demokratiska underskottet är påtagligt och även i Norge och på Island är många kopplingar mellan statsförvaltningen och EU:s intressenätverk ohälsosamt intim.

Inför publiceringen av denna bok vill jag tacka tongivande perso-

ner i Nordens Nej-till-EU rörelser för stöd, inte för vartenda enskilt argument eller för varje resonemangsled men däremot för den övergripande slutsatsen att Nordens länder nu bör verka för en ny internationell samarbetsordning utan hårdknytning till EU. Stöd av den naturen utgår från: **Jan-Erik Gustafsson (Sverige)** ordförande i svenska Folkrörelsen Nej till EU; **Lave K. Broch (Danmark)**, 1:e ersättare till EU-parlamentet för Folkebevægelsen mod EU och styrelsesmedlem i The European Alliance of EU-Critical Movements (TEAM); **Helle Hagenau (Norge)**, styrelsesmedlem och internationellt ansvarig i Nei til EU (förut generalsekreterare), verksam även i TEAM samt Trade Unions against the Single Currency; **Erna Bjarnadóttir (Island)**, styrelsesmedlem i Heimssyn samt chefsekonom i Böndernas Förening samt **Ulla Klötzer (Finland)**, tidigare ordförande för folkrörelsen Alternativ till EU samt styrelsesmedlem i The European Alliance of EU-critical Movements.

Härnäst presenteras 17 skäl som backar upp boktesen att internationellt både ekonomiskt och politiskt samarbete är av godo, men att det numera finns väsentligt bättre internationella samarbetsalternativ än inom ramen för EU-experimentet. Kapitelindelningen är enkel, varje huvudskäl tillägnas ett eget kapitel. Ett nyckelkapitel behandlar hur EU:s existens placerar så gott som alla så kallade samhällsautoriteter i en svår intressekonflikt (kapitel 1), ett andra nyckelkapitel behandlar EU:s ekonomiska nettovärde (kapitel 2), ett tredje nyckelkapitel behandlar EU:s säkerhetspolitiska nettovärde (kapitel 3). Ytterligare ett nyckelkapitel behandlar varför det inte längre är realistiskt att tro att det ska gå att reformera EU inifrån (kapitel 14). Ett femte nyckelkapitel behandlar vilken internationell samarbetsform som bör ersätta EU (kapitel 16). Slutkapitlet behandlar varför det där med demokratiunderskott inte bara är en akademisk glosa, som det kan vara bra att kunna brodera lite runt under en tenta eller middagsdebatt; utan varför det bara är genom djup respekt för folkviljan som det långsiktigt går att garantera fred och välstånd (kapitel 17). För läsare som vill uppdatera sig gällande EU:s historiska utveckling, inklusive den ofta smygande droppvisa maktöverföring som utvecklats till ett signum för EU, så erbjuds en sådan utvecklingsredogörelse i appendix.

Generellt kan boken betraktas som ett stridsrop *mot* romantiserat politiskt modelltänkande, *mot* hög maktkoncentration på ett ställe, *mot* alla former av demokratiurholkning, *mot* en ekonomisk spelplan som de facto riggas till fördel för de stora (lobbyist)drakarna, *mot* en fredslogik som lovar runt men håller tunt, *mot* ständig maktcentralisering, *mot* en huvudklapparattityd gentemot väljarkåren samt *mot* en protektionistisk hållning mot världen utanför EU. Boken kan också betraktas som ett stridsrop *för* frihandel, *för* en jämn ekonomisk spelplan för små- och medelstora aktörer (inklusive entreprenörsföretagen), *för* genuin snarare än bara illusorisk åsiktstolerans, *för* en realistisk snarare än idealistisk fredslogik, *för* ett politiskt system som utgår ifrån att människan låter sig influeras av egenintressen (det vill säga inte bara i den privata sfären utan även i den politiska systemet), *för* en *back to basics*-linje när marken börjar skaka på verklighetens fält samt *för* återupprättad intellektuell hederlighet inom den akademiska sektor som alltid spelat en kraftigt undervärderad roll för EU-utvecklingen.

Gällande knäckfrågan vilken typ av internationellt samarbete som är att föredra så kan boken betraktas som ett stridsrop för en nyanserad snarare än en svartvit syn. Att länder isolerade från omvärlden aldrig blir verkligt starka är ett påstående som egentligen är okontroversiellt. Däremot finns det många som tror på myten att samarbetsför djupning *alltid* genererar styrka. Det är en farlig myt. När samarbeten blir kväljande genereras friktion. I det läget avtar snarare än ökar samarbetsvärdet. Därför bör ambitionen vara att undvika inte bara isolering utan också samarbetsformer med tvångsinslag. Under EU-epoken, till skillnad från under EG-epoken, har Europa-projektets tvångsinslag stadigt vuxit. Samtidigt har EU blivit onödigt protektionistiskt mot resten av världen. Det är inte längre svårt att argumentera att projektet nått en punkt då det i allra högsta grad försvagar Europa. Många väljare har redan kommit fram till den insikten. Av intresseskäl låtsas centraliseringsivrare gärna som om det är farligt att låta sådana väljare komma till tals. Det ska förhoppningsvis framgå i denna bok att det verkligt farliga är att ta centraliseringsivrare på allvar som låter just på det viset.

ARGUMENT 1:

I RELATION TILL EU HAMNAR ALLDELES FÖR MÅNGA SAMHÄLLSAUKTORITETER I EN SVÅR INTRESSEKONFLIKT

Mycket politisk makt på ett ställe, inkluderande inte minst budget- och nomineringsmakt, har i alla tider garanterat att meningsfränder hamnar på nästan alla samhällets viktigaste toppositioner. Så är det även nu. Ingen bör därför vara särskilt förvånad över att det är så svårt att hitta etablissemangsröster som på allvar utmanar Bryssels intressebudskap.

Tänk en professur som är finansierad av, säg, Coca-Cola. Skulle någon lita på den utsedda professorns försäkringar att Coca-Cola är alldeles utmärkt för hälsan? Självklart inte. Det finns all anledning att vara lika skeptisk gällande statsfinansierade samhällsprofessorer som sällan eller aldrig reser varningsflagg mot den egna tidens politiska kapphästar. Inte minst som dominerande politiker alltid använt sin anslags- och nomineringsmakt för att främja akademiker som stödjer eget tankegods. Därav en status som intellektuella rockstjärnor, i vänsterkretsar, för vänsterexperter som Sartre, Simone de Beauvoir och Michel Foucault. Därav samma status, i högerkretsar, för högerexperter som Hayek, Friedman och James Buchanan. Att den nutida mittfältseran domineras av experter som pålitligt landar i så kallat progressiva konklusioner – som Keynes, Stiglitz och Paul Krugman – följer alltså ett gammalt intressemonster.

Varje epoks mest hyllade forskare utövar typiskt också ett ofta avgörande åsiktsinflytande på den ena studentkullen efter den andra. Politiker och akademiker pekar sedan gärna i sistnämndas riktning: ”Se, så här tycker framtidsgenerationen!” Just tack vare sin rättrogenhet åtnjuter dessa studenter ett också ofta avgörande karriärförsteg inom den offentliga sfären. Många sitter idag på Maktssveriges högsta taburetter.

Det är på grund av det starka expertstödet som de senaste decenniernas tongivande politiker kunnat paketera romantisk önskepolitik som förnuftig och måttfull, rentav nödvändig. Utan expertstöd hade den politiska sfären inte haft en chans att driva igenom den monetära kokainpolitik som nu i decennier skänkt artificiellt stöd åt samhälls-ekonomi. Eller ens temporärt baxa igenom en bokstavligen gränslös asylpolitik. Inte heller hade det gått att transferera så enorma portioner makt från svenska väljare till EU-kommissionärer i annat land som vare sig går att rösta fram eller bort. Detta motsvarar inget mindre än revolutionär makroekonomisk, migrationspolitisk respektive parlamentarisk förändring. Ändå är det nödvändigt att leta med ljus och lykta för att identifiera tongivande statsvetare och nationalekonomer som dragit i nödbromsen. Eller ens höjt ordentligt på ögonbrynen. Inte nog med det. I den ena forskningsrapporten efter den andra presenteras förundran över att många väljare reagerat. Inklusivt sida upp och sida ner med källhänvisningar till verk producerade av meningsfränder.

Ur ett maktperspektiv har idealistiska politiker och rättroende akademiker, precis som under så många tidigare epoker, byggt upp ett formidabelt ekosystem. ”Vem är du att utmana expertkonsensus? Ser du inte att den överväldigande akademiska bevisbördan pekar i en och samma riktning!” När kollektiv åsiktsmobbing drabbar kritiker ska ingen förvånas över det offentliga samtalets likriktning.

Att det under lång tid varit ett lyckokast i livets lotteri att födas i Sverige (Norden) kan, i kraftigt undervärderad omfattning, sägas bero på att politiker och tjänstemän varit så närstående den praktiska verkligheten att teoretiskt skrivbordstänk inte tillåtits särskilt stort utrymme. Praktiker som Per-Albin Hansson, Tage Erlander och Thorbjörn Fälldin borgade för att också det egna lägreets gloriösa idealistiska skrivbordsprodukter hanterades med en hälsosam nypa salt. Så även när sådana fått fäste och skapat politiskt kaos i (övriga) Kontinentaleuropa. Den tiden är nu förbi. Verklighetens folk känner att hela ekosystemet luktar illa. Därmed ska vi egentligen inte vara ett dugg förvånade över dagens missnöjesreaktioner och tillhörande politiska tumult.

Förvisso är politiseringsproblemet alls inte bara knutet till akademikersfären. Det går att argumentera att EU, totalt, omgärdat sig med inte mindre än fem stycken ”intressearméer”.

Den första intressearmén inkluderar alla i direkt ekonomisk beroendeställning till EU, det vill säga alla anställda i EU:s institutioner, generaldirektorat (i praktiken departement) och byråer (i praktiken myndigheter). Denna armé inkluderar därutöver mottagare av EU-stöd vilket innebär en ansenlig mängd näringsidkare inom bland annat jordbruksindustrin, kultursektorn, miljöindustrin, hälsoindustrin samt inom Europas mindre bemedlade områden. Det inkluderar också en lång rad NGOs (Non-Governmental Organisations), tankesmedjor och mediakanaler.³ I samtliga fall är stödet villkorat att projektet i någon form stödjer EU-visionen.

Den andra intressearmén inkluderar indirekt ekonomiskt beroende. Bland annat tiotusentals tjänstemän på såväl nationell, regional som lokal nivå vars uppgift är att övervaka, samordna eller informera om EU-aktiviteter; och vars jobb riskerar att försvinna om EU försvinner. Denna armé inkluderar också forskare, jurister, EU-korrespondenter och konsulter – inte minst PR-konsulter – som erbjuder någon form av EU-specialisering och vars arbeten också riskerar att försvinna utan EU.

Den tredje intressearmén inkluderar lobbyister: företagslobbyister, fackföreningslobbyister och lobbyister från NGOs. Dessa är ofta välfinansierade yrkesproffs som är väl medvetna om att det är enklare att influera beslutsapparaten på överstatlig nivå än på nationell nivå. Varför? För där är transparensen lägre (det är långt till svensk öppenhetsprincip) vilket därmed också gör det lättare att utöva påtryckningar, inte minst gråzonspåtryckningar. Det spelar också in att den praktiska verklighetens gräsrotsaktörer – sådana som eventuellt erbjuder motvikt – har ännu svagare röst än på nationell nivå. Det betyder att de stora drakarna som dominerar starka särintresseorganisationer som Svenskt Näringsliv och LO har det väsentligt lättare, jämfört med på det nationella planet, att rigga spelplanen genom lagar och regler som i relativa termer missgynnar såväl

3. Se till exempel www.eubusiness.com/funding

mindre konkurrenter (inklusive många entreprenörer) som oorganiserade grupper som till exempel skattebetalare och konsumenter. Det är denna så kallade korporativistiska maktordning – och därmed förknippad möjlighet att halvt om halvt frysa existerande inflytande- och intjäningsstruktur – som i hög grad förklarar varför lobbyisterna ofta låter som EU:s PR-basuner. Samt varför representanterna för särintressen på arbetsmarknaden som normalt kastar kniv på varandra – arbetsgivare och arbetstagare – ofta står bredvid varandra just i EU:s hyllningskör. Individerna som skickas dit i lobby syfte hamnar dessutom i en jävssituation som erinrar om jävssituationen i den andra intressearmén: om EU skulle brytas upp försvinner den egna rollen liksom värdet av det egna kontaktnätet i Bryssel.

Den fjärde intressearmén involverar medlemsstaternas alla politiskt aktiva med mittfältssympatier. Varför? För kompromisslösningar måste följa i alla överstatliga organisationer om medlemsstaterna ska kunna enas om lagar, budgetar och kandidatutnämningar. Vilket betyder att förslag i slutändan alltid landar i mittfältspositioner. Titta bara på EU-kommissionärerna. Många har blivit utvalda just för att dessa betraktas som vare sig alltför högersympatiserande (då blockeras de av vänstern) eller alltför vänstersympatiserande (då blockeras de av högern). Detta är en ofta förbisedd men central förklaring till den brinnande EU-entusiasmen just hos Europas utpräglade mittfältspartier, till exempel svenska Liberalerna och brittiska Liberaldemokraterna. Om verksamma nationellt kan inte deras representanter, på grund av att partierna stundtals har svårt att ens nå in i parlamentet, bli mycket mer än randspelare. Inom EU kan de ofta dominera scenen. Ta Sveriges långvariga EU-kommissionär Cecilia Malmström. Vald i hög grad för att Moderaterna föredrar en Liberal framför en Socialdemokrat och Socialdemokraterna föredrar en Liberal framför en Moderat. Under mandatperioden 2014–2018 är partiet hon tillhör riksdagens sjunde största (5 procent). Partiet uttrycker ibland önskemål som skiljer sig väsentligt från den överväldigande svenska befolkningsmajoritetens. Det inkluderar bland annat det av Cecilia Malmström uttalade önskemålet att den svenska kronan ska ersättas med euron. Som handelskommissionär i den mäktiga EU-

kommissionen har Malmström ändå en ställning som gällande internationellt inflytande tävlar med den svenska statsministerns.

Typiskt är det också mittfältspartierna som mest aggressivt drivit EU:s expansionsagenda. Det är en agenda som går hand i hand med den i särklass mest radikala förändringen av det parlamentariska systemet sedan demokratigenombrottet. Vilket är inte så lite ironiskt med tanke på att många mittfältaktörer nog aldrig vunnit sina nomineringar om dessa inte betraktats som relativt politiskt modesta. Så hur har de kommit undan? Jo, genom att utnyttja sina tolkningsföreträden för att först låtsas som att förändringen inte är så stor och sedan – när folket väl börjat inse vad som skett – för att stämpla personerna som försöker backa bandet som radikaler.

Att Sveriges båda partier som tävlat om regeringströjan, Socialdemokraterna och Moderaterna, rört sig mot den politiska mitten (som en berömd följd av att medelklassen övertagit arbetarklassens tidigare position som den numerärt viktigaste väljargruppen) är en viktig del i problemet. Socialdemokraterna brukade frenetiskt bekämpa såväl demokratiurgröpning som stödstrukturer för starka särintressen (åtminstone på arbetsgivarsidan). Trots att det är lätt att argumentera att EU misslyckas kapitalt på båda dessa punkter så råder det nästan total tystnad i partiet gällande EU:s mindre lovvärda sidor. Förutom i en falang som partiledningen typiskt stämplar just som ”radikal”. Gällande Moderaterna så brukade dessa höja fanan mot överstatlighet. En gång byggde dagens utrikespolitiska tankenestorer, Carl Bildt och Gunnar Hökmark, rentav karriär genom att ta strid mot överstatlighet. Idag tillhör Carl Bildt och Gunnar Hökmark EU-projektets starkaste försvarare. Moderatfalangen som reser kraftfulla invändningar, i linje med partiets egentliga huvudtradition, har (hittills) lyst med sin frånvaro.

Den femte intressearmén är en stödarmé som inkluderar ledande politiker och tjänstemän i varje medlemsland. Denna armé har vuxit i takt med att organisationen EU utvecklats till den europeiska politiska sfärens mest eftersökta karriärport för politiker och tjänstemän; på grund av möjligheten till glamorösa internationella positioner, låg skatt, höga pensioner, betydande andra förmåner samt liten insyn. Vilka nationella politiker eller tjänstemän kan förväntas erbjuda EU:s

expansionssträvare ordentligt motstånd när dessa därmed bränner broarna till sådana karriärmöjligheter? Alla intressearméer är betydelsefulla men ingen är lika betydelsefull som den femte. Varför? För att det var just ledande nationella politiker och tjänstemän som skulle agera motvikt till EU:s ständigt framflyttade centraliseringskrav.⁴

Med tanke på att EU:s intressenät är så vidsträckt, är det då konstigt att statsförvaltningens respons på EU:s utvidgningsförslag ofta är nästan komiskt menlös? När flertalet experter själva är en del av EU-paraplyet, är det då konstigt att flertalet lagförslag, utvärderingsanalyser och EU-böcker utmynnar i uttryckligt eller underförstått stöd för EU-tanken? Är det konstigt att Bryssel, likt Washington, har utvecklats till ett Mecka för lobbyister? Är det konstigt att det sista EU-federalisterna vill diskutera på allvar är EU:s vidsträckta intressenätverk?

Att tonhöjden i EU-debatten ofta är hög beror på att alltfler väljare känner att detta intressebaserade ekosystem luktar illa. Samt att EU-politiken som länge erbjudits, till skillnad från vad EU:s språkrör tenderar att säga, inte varit vare sig särskilt förnuftig, måttfull eller nödvändig. Snarare idealistiskt naiv, radikal och kontraproduktiv. Samtidigt är många inne i ekosystemet – som sällan hör annat än den gloriösa internberättelsen – bergfast övertygade om att deras överstatliga världsbild verkligen representerar något nytt, *mindre* intressedrivet och därmed kvalitativt bättre än alla alternativa världsbilder.

Övertygelsen är alltså äkta. Precis som den var äkta bland många som för 150 år sedan försvarade hovets ungefär lika mäktiga intressenätverk – inkluderande politiker, tjänstemän, akademiker, kulturpersonligheter och journalister – som med emfas försvarade den existerande odemokratiska politiska ordningen samtidigt som kritiker avfärdades som subversiva radikaler. Det senare eftersom detta hette att samhällets styrmän – genom sin särskilda (aristokratiska) skolning – var särskilt lämpade att tillgodose allas intressen.

Eller som när den svenska socialdemokratin och LO – under sitt

4. För en mer utförlig beskrivning av denna jävsproblematik, i akademiska kretsar kallad för public choice problematik, läs Mark Brolin (2016), *A State of Independence; Why the EU is the Problem not the Solution*, (Endeavour Press).

maktzenit för bara några decennier sedan och via ett likaså vidsträckt intressenätverk – med lika stark emfas försvarade den då existerande ordningen (inklusive en skattenivå för höginkomsttagare som periodvis överskred tre fjärdedelar av lönen). Återigen var kritiker inte vatten värda och återigen påstods samhällets styrmän (och då även några enstaka styrkvinnor) – genom sin särskilda (socialistiska) skolning – särskilt lämpade att tillgodose allas intressen.

Enligt EU:s försvarare finns det ingen risk att EU utnyttjar sin särställning på motsvarande sätt eller behandlar kritiker otillbörligt. Detta trots den exempellösa makttransfereringen från medlemsstaternas nationella parlament till EU:s institutioner. Varför inte? Jo, för EU-samhällets styrmän och styrkvinnor är nämligen – just genom sin särskilda skolning i överstatlig styrning – särskilt väl lämpade att tillgodose allas intressen. Att behandla EU-kritiker som andra rangens medborgare är alltså helt i sin ordning. Överheten vet nämligen bättre.

Likheterna mellan EU:s mäktiga intressenätverk och tidigare mäktiga intressenätverk är alltså slående. Utifrån dessa går det rentav att åstadkomma en manual i maktfullkomlighet: Bygg en kritisk maktmassa genom att argumentera att en ny bättre tid står för dörren om bara mer makt och pengar skickas i egen riktning. Börja relativt smått och oförargligt. Flytta sedan fram positionerna, gärna smygvägen. Använd egen budget- och nomineringsmakt för att samtidigt suga in så gott som alla samhällsautoriteter. Tillse att alla dessa är kvicka att stämpla kritiker som radikaler. Voilà, ett system är etablerat i vilket kritik aldrig riktigt får fäste. Bieffekt? Manegen är krattad för ömsesidig och med tiden växande misstänksamhet mellan det så kallade etablissemanget och folket. Administratörernas lösning när tonläget höjs? Jo, basunera då ut, med passande allvarliga miner, att subversiva krafter hotar tryggheten samt att det problemet bara går att lösa genom nya ”förutsättningslösa” reformutredningar. Som förstås konsekvent utmynnar i slutsatsen att omständigheterna kräver att ännu mer makt samlas högst upp i makthierarkin.

Take-away box: EU-budskapen som emanerar från officiella Sverige är i en mening penibelt partiska. Ändå skulle det vara konstigt om det var på annat sätt för så blir det alltid när mycket makt är samlat under lång tid på ett ställe. Spola tillbaka till Sverige i början av 1970-talet efter 40 års socialdemokratiskt styre. Då gick det nästan att räkna på ena handens fingrar vilka samhällsautoriteter (ledande aktörer inom statsförvaltningen, akademiker, kulturpersonligheter, journalister) som inte var socialister eller åtminstone sympatiserade med socialister. Spola tillbaka ytterligare ett sekel och "alla" var monarkister. Sensmoralen? Etablissemangskonsensus är inte bra och har aldrig varit bra för samhället. Tvärtom.